

Vår gemensamma folkhögskolehistoria, del 2

Signild Håkansson

På bilden intill har jag på mig en tröja med texten **Leve folkhögskolan**. Fotot är nytaget men tröjan är från 1991. Tillsammans med Ingrid Brundin från FIN och Bengt Gunne-
mo från RIO var jag (från landstings-
folkhögskolorna) med i en kommitté,
som planerade avtackning av Skolö-
verstyrelsens personal. De som skulle
avtackas i början av juni 1991 vid en
sammankomst på Söder i Stockholm
var Bo Göthberg och andra medar-
betare på Byrå V1, som arbetat med
folkhögskolorna.

Presenterna utgjordes av skålar
i svenskt glas, men jag hade också
tagit fram varsin tröja som ett minne.
Vår bildlärare på *Kävsta*, Lars
Larsson, ritade mönstret och det
trycktes i mintgrönt och lila hos en
screentryckare i Kumla. Lars förkla-
rade senare att det vågiga mönstret
symboliserade att ridån gick ner för
Skolöverstyrelsen, samtidigt som
folkhögskolan skulle leva vidare.
Och han fick rätt!

Den nya förordningen 1991 inne-
bar ju en genomgripande förändring
i styrformerna för folkhögskolan.
Samtidigt som den allmänna skolan
kommunaliserades skulle folkbild-
ningens organisationer bilda ett eget
organ i myndighets ställe, som en
form av självförvaltning. Det statliga
regelverket var ytterst begränsat.
Vilka positiva/negativa konsekven-
ser det fick för folkhögskolorna,
att Folkbildningsrådet fick ta över
ansvaret, ska inte jag värdera. Antag-
ligen blev det inte så illa som en del
befarade, men det blev heller inte den
totala frihet som andra hoppats på.

Som rektor upplevde jag största
skillnaden i rollen som arbetsgivarens
företrädare. Från att allt som hade
med lärarnas löner och anställnings-
villkor varit statligt reglerat, med
löneuppflyttning var 18:e månad,
blev det nu en fråga om förhandling-
ar och individuell lönesättning. Man
kunde heller inte i olika sammanhang
hänvisa till den detaljerade förord-
ningen och de ännu mer detaljerade
föreskrifterna. Förslag och beslut fick
man motivera på annat sätt.

Fram till övergången 1991 var det
Skolöverstyrelsen som prövade an-

sökningar om nya folkhögskolor och
det var riksdagen som fattade beslut i
samband med hantering av den årliga
statsbudgeten. Därefter blev det
Folkbildningsrådets uppgift att både
pröva ansökningarna och fatta beslut
om medel till nya folkhögskolor.

I den nya förordningen fanns föl-
jande enkla mening: *Folkbildningsrå-
det beslutar vilka som ska få statsbi-
drag och fördelar tillgängliga medel
mellan dem*. Lydelsen är fortfarande
densamma. Den innebär också att en
skola helt kan framtas sitt statsbidrag,
men detta har hittills hänt vid endast
ett tillfälle.

Vilka folkhögskolor har då upp-
hört sedan 1968? De allra äldsta som
fanns redan för 100 år sedan är fort-
farande verksamma idag, även om
några har flyttat, som *Västerhaninge*
(Södertörn), *Brunnsvik* och *Hampnäs*
(Örnsköldsvik). De fyra landstings-
folkhögskolorna i Stockholms län
och Kristianstad län har bytt huvud-
man, liksom *Axevalla*. Majoriteten
av de 52 äldsta skolorna, 34 stycken,
är dock fortfarande i offentlig regi.
De diskussioner om överlåtelse, som
varit uppe i ett antal landsting/re-
gioner under början av 2000-talet,
verkar nu ha lagt sig. Man ser på sina
folkhögskolor som en resurs i olika
sammanhang.

Av övriga folkhögskolor är det ett
fåtal som avvecklats under de senaste
50 åren. Två upphörde 1978. *Jära*
gick då i konkurs, vilket är ytterst
ovanligt, men vilken var den andra?
Efter lite efterforskningar visade det
sig att det, jämsides med *Ingesund*,
funnits en folkhögskola till på samma
ort, nämligen *Folkliga musikskolan*
i Arvika. Den startades av Ingesunds
rektor redan 1923 och övergick
alltså efter 55 år till att bli Ingesunds
musikhögskola. Ett antal musikpeda-
gogiska institut blev högskolor 1978,
men det var bara i Arvika utbildning-
en hade bedrivits i folkhögskoleform.

I samband med Folkbildningsrå-
dets tillkomst 1991 valdes en annan
finansiering av *Samernas folkhög-
skola* och år 2000 lämnade man helt
folkhögskolefamiljen. Gävleborgs
landsting avvecklade vidare sin skola
i Gävle 1991.

En ny konkurs, 1997, hade så
när inneburit att två andra skolor
försvunnit. Den stiftelse, som drev
Bona och *Kvarnby*, gick i konkurs
ungefär vid höstterminsstarten. En
överenskommelse mellan konkurs-
förvaltaren och Folkbildningsrådet
gjordes, som innebar att statsbidraget
för fjärde kvartalet skulle betalas ut,
om skolorna kunde genomföra sin
verksamhet fram till jul. Inom kort
bildades på respektive håll ekono-
miska föreningar, där organisationer
och enskilda kunde bli medlemmar
och bidra till en nystart. Efter an-
sökan hos Folkbildningsrådet fick
föreningarna överta statsbidraget och
skolorna kunde fortsätta utan egent-
ligt avbrott.

Efter en särskild granskning 2014
drogs statsbidraget in för *MKFC*
(*Rinkeby*) som därmed inte kunde
fortsätta som folkhögskola.

Sammantaget blev det alltså fem
folkhögskolor som försvann under
femtioårsperioden, men i och med de
nya skolorna ökade samtidigt antalet
folkhögskolor från 105 till 155.